

ข้อเสนอแนวคิดการพัฒนาหรือปรับปรุงงาน ตำแหน่งประเภทวิชาการ ระดับผู้เชี่ยวชาญ

ของนายสุภัทรชัย โอฬารกิจกุลชัย

เพื่อประกอบการพิจารณาประเมินบุคคลตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐกิจที่ดิน (เศรษฐกรเชี่ยวชาญ)

ตำแหน่งเลขที่ ๘ สังกัด กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน

๑. เรื่อง แนวทางการบริหารการจัดการเขตความเหมาะสมสำหรับพืชเศรษฐกิจในส่วนของเศรษฐกร

๒. หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันพืชเศรษฐกิจที่ประเทศไทยปลูกกันมาก เช่น ข้าว ยางพารา มันสำปะหลัง อ้อย ปาล์มน้ำมัน เป็นต้น โดยเกษตรกรไทยมีการปลูกพืชเศรษฐกิจที่กระจุกตัวไม่กี่ชนิด ทำให้เมื่อผลผลิตออกสู่ตลาดพร้อมกัน ราคาผลผลิตจึงตกต่ำ ขณะที่บางปีพืชมูลค่าสูงชนิดไหนมีราคาผลผลิตดี เกษตรกรจำนวนมากก็จะหันมาปลูกพืชเศรษฐกิจชนิดนั้น จึงทำให้ปีต่อมาราคาผลผลิตของพืชเศรษฐกิจชนิดนั้นลดลง เกษตรกรจำนวนมากจึงขาดทุนจนเวียนกันไปอย่างนี้เสมอ อีกทั้งปัญหาด้านการปลูกพืชไม่เหมาะสมกับที่ดิน ปัญหานี้พบว่าเกษตรกรในบางพื้นที่ ทำการเพาะปลูกโดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสมของดิน ดังนั้นทรัพยากรดินเป็นปัจจัยหลักในการทำเกษตรซึ่งมีอยู่อย่างจำกัด การใช้ที่ดินไม่เหมาะสมก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรดิน ซึ่งต้องใช้ต้นทุนสูงในการทำเกษตรกรรม โดยการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยลดปัญหาการเสื่อมโทรมทรัพยากรดินที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้นซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ

การบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรมสำหรับพืชเศรษฐกิจที่สำคัญจึงเป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินของประเทศไทยให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพสูงสุดกลายเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการผลผลิตทางการเกษตร ต่อมาได้มีการนำเทคโนโลยีระบบแผนที่บริหารจัดการเชิงรุก (Agricultural Map for Adaptive Management: Agri-Map) เพื่อเป็นแผนที่สำหรับบริหารจัดการการเกษตรรายจังหวัดให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคต โดยบูรณาการข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรจากทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำหรับใช้เป็นเครื่องมือบริหารจัดการการเกษตรไทยอย่างมีประสิทธิภาพครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยข้อมูลที่นำเข้าไปประกอบไปด้วยข้อมูลด้านการเกษตรและพาณิชย์ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา การวิเคราะห์ข้อมูลจำเป็นต้องคำนึงถึงสมดุลของทรัพยากรการผลิต (ดิน น้ำ พืช) ผลผลิต อุปสงค์ (Demand) และอุปทาน (Supply) รวมทั้งปัจจัยการผลิต จึงจะสามารถบริหารจัดการพืชเศรษฐกิจสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคตได้ โดยเฉพาะหากเกษตรกรมีการเปลี่ยนแปลงการปลูกพืชที่เปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ต่าง ๆ การนำเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้กับข้อมูลด้านการเกษตรสามารถตอบโจทย์การช่วยเหลือและแก้ปัญหาเกษตรกรไทยในรายพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

กรมพัฒนาที่ดินเป็นหน่วยงานเจ้าภาพหลักในการจัดทำข้อมูลเขตความเหมาะสมของที่ดินสำหรับการปลูกพืชเศรษฐกิจ โดยใช้ข้อมูลด้านเศรษฐกิจที่ดินเป็นข้อมูลสนับสนุนเพื่อวิเคราะห์จัดทำเขตความเหมาะสมของที่ดิน ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงได้เสนอแนวทางการบริหารการจัดการเขตความเหมาะสมสำหรับพืชเศรษฐกิจในส่วนของเศรษฐกร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินให้เหมาะสมด้วยระบบบริหารจัดการเชิงรุก สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการ ระยะ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) กรมพัฒนาที่ดิน ภายใต้วิสัยทัศน์ในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน “องค์การอัจฉริยะทางดิน เพื่อขับเคลื่อนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม ๑๕ ล้านไร่ ภายในปี ๒๕๗๐”

๓. บทวิเคราะห์/แนวความคิด/ข้อเสนอ และข้อจำกัดที่อาจเกิดขึ้นและแนวทางแก้ไข

บทวิเคราะห์

จากหลักการและเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาจึงได้นำมาวิเคราะห์โดยพิจารณาตามหลักการบริหารงาน ๔M ดังนี้

๑) ด้านคน (Man) เจ้าหน้าที่เศรษฐกิจปฏิบัติงานเกี่ยวกับการสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลด้านเศรษฐกิจที่ดิน ยังขาดการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับเครื่องมือในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมีการโอน ย้าย เกษียณ รวมถึงการปรับลดอัตรากำลังเจ้าหน้าที่

๒) ด้านเงิน (Money) งบประมาณของหน่วยงานมีจำกัด ทำให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานไม่ได้รับการพัฒนาทักษะความรู้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งเครื่องมือในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

๓) ด้านวัสดุหรือวัตถุดิบ (Material) เครื่องมือในการปฏิบัติงานยังไม่เพียงพอที่นำมาใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อวิเคราะห์การบริหารการจัดการเขตความเหมาะสมสำหรับพืชเศรษฐกิจในส่วนของเศรษฐกิจ

๔) ด้านวิธีปฏิบัติงาน (Method) ในการปฏิบัติงานยังไม่มีแนวทางปฏิบัติงานเกี่ยวกับการวิเคราะห์การบริหารการจัดการเขตความเหมาะสมสำหรับพืชเศรษฐกิจในส่วนของเศรษฐกิจที่จะนำมาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินให้เหมาะสมด้วยระบบบริหารจัดการเชิงรุก

แนวความคิด จากบทวิเคราะห์ข้างต้น ผู้ศึกษาจึงขอเสนอแนวคิดเกี่ยวกับจัดทำแนวทางการบริหารจัดการเขตความเหมาะสมสำหรับพืชเศรษฐกิจในส่วนของเศรษฐกิจ ดังนี้

๑) แนวคิดการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิต

๒) แนวคิดกำไรสุทธิ

๓) กรอบแนวคิด Demand และ Supply

๔) แนวคิดการวิเคราะห์ SWOT (Strengths , Weakness , Opportunities and Threats Analysis)

๕) แนวคิดการพยากรณ์ผลผลิต

๖) แนวคิดการประเมินคุณภาพที่ดินด้านเศรษฐกิจเพื่อจัดระดับความเหมาะสมของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินในระดับพื้นที่ ได้แก่ ระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล กลุ่มน้ำหลัก กลุ่มน้ำสาขา

๗) เปรียบเทียบเขตความเหมาะสมของที่ดินทางกายภาพกับทางเศรษฐกิจ

โดยมีกรอบแนวในการศึกษาเพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ดังนี้

รายการ	แนวทาง
๑) ข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินพืชเศรษฐกิจ (ตามเขตความเหมาะสมของที่ดิน)	ศึกษาจำนวนพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินในการปลูกพืชเศรษฐกิจที่ทำการศึกษาระดับพื้นที่ตามชุดดิน/กลุ่มชุดดิน/เขตความเหมาะสมของที่ดิน
๒) ข้อมูลอุปสงค์ (Demand) และอุปทาน (Supply)	วิเคราะห์ปริมาณของพืชเศรษฐกิจในระดับพื้นที่เป็นรายปี อุปสงค์: การใช้ของพื้นที่และการส่งออก อุปทาน: การผลิตพืชเศรษฐกิจและการนำเข้า

รายการ	แนวทาง										
๓) วิธีการตลาด	ศึกษาการแสดงให้เห็นทราบว่าผลผลิตพืชเศรษฐกิจ เมื่อผลิตแล้วมีการเคลื่อนย้ายผ่านพ่อค้าคนกลางในระบบการตลาดอย่างไร จนถึงผู้บริโภค/ผู้ใช้คนสุดท้าย										
๔) การวางแผนกลยุทธ์ด้วยกระบวนการวิเคราะห์ SWOT	วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของพืชเศรษฐกิจที่ทำการศึกษาในระดับพื้นที่										
๕) การพยากรณ์ผลผลิต	วิเคราะห์ผลผลิตพืชเศรษฐกิจ/ความต้องการที่ศึกษาในระดับพื้นที่ด้วยเครื่องมือพยากรณ์ (Forecasting)										
๖) สืบค้นข้อมูลต้นทุนและผลตอบแทนตามชุดดิน/กลุ่มชุดดิน/เขตความเหมาะสมของที่ดิน	วิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนทางเศรษฐศาสตร์ของพืชเศรษฐกิจพิจารณามูลค่าผลผลิต ราคา รายได้/มูลค่าผลผลิต ต้นทุนผลตอบแทน อัตราส่วนรายได้ต่อต้นทุน										
๗) ประเมินคุณภาพที่ดินด้านเศรษฐกิจตามชุดดิน/กลุ่มชุดดิน	นำตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์และประเมินค่าความเหมาะสมด้านเศรษฐกิจสำหรับประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน แบ่งเป็น <u>พืชเศรษฐกิจอายุน้อยกว่า ๑ ปี</u> จำนวน ๔ ตัวแปร <ul style="list-style-type: none"> - รายได้/มูลค่าผลผลิต (Income: I) - ต้นทุนผันแปร (Variable Cost: VC) - ผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปร (Return Over Variable Cost: RVC) - อัตราส่วนรายได้ต่อต้นทุนผันแปร (Rate of income/ Variable Cost: R) <u>พืชเศรษฐกิจอายุมากกว่า ๑ ปี</u> จำนวน ๕ ตัวแปร <ul style="list-style-type: none"> - มูลค่าปัจจุบันของรายได้ (PV of Income: PV(I)) - มูลค่าปัจจุบันของต้นทุน (PV of Cost: PV(C)) - มูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนสุทธิ (Net Present Value: NPV) - อัตราส่วนรายได้ต่อต้นทุน (B/C Ratio) - ระยะเวลาการคืนทุน (Payback Period: PB) 										
๘) เปรียบเทียบเขตความเหมาะสมของที่ดินด้านกายภาพ กับด้านเศรษฐกิจ พร้อมเสนอแนวทางการบริหารจัดการ	วิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินคุณภาพที่ดินด้านเศรษฐกิจ (๗) นำมาเปรียบเทียบกับเขตความเหมาะสมของที่ดินด้านกายภาพ เพื่อเสนอแนวทางให้หน่วยงานนำไปใช้เพื่อกำหนดนโยบายมาตรการสนับสนุนต่าง ๆ ต่อไป เช่น <table border="1" data-bbox="794 1854 1375 2033"> <thead> <tr> <th rowspan="2">ชุดดิน</th> <th colspan="2">เขตความเหมาะสมด้าน</th> <th rowspan="2">มาตรการ</th> </tr> <tr> <th>เศรษฐกิจ</th> <th>กายภาพ</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>ตำเนินสะดวก</td> <td>S๑ (B/C=๑.๘)</td> <td>S๑</td> <td>เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต</td> </tr> </tbody> </table>	ชุดดิน	เขตความเหมาะสมด้าน		มาตรการ	เศรษฐกิจ	กายภาพ	ตำเนินสะดวก	S๑ (B/C=๑.๘)	S๑	เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต
ชุดดิน	เขตความเหมาะสมด้าน		มาตรการ								
	เศรษฐกิจ	กายภาพ									
ตำเนินสะดวก	S๑ (B/C=๑.๘)	S๑	เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต								

ข้อเสนอ/แนวทาง

การดำเนินการเพื่อให้เกิดแนวทางการบริหารจัดการเขตความเหมาะสมสำหรับพืชเศรษฐกิจในส่วนของเกษตรกร ควรดำเนินการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน โดยเฉพาะบริการด้านข้อมูล เช่น ข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดิน ข้อมูลผลผลิตพืชเศรษฐกิจ ข้อมูลการนำเข้าพืชเศรษฐกิจ ข้อมูลการบริโภค ข้อมูลการส่งออกพืชเศรษฐกิจในช่วงระยะเวลา ๑๒ เดือนหรือ ๑ ปีการตลาด และข้อมูลวิธีการตลาด เป็นต้น รวมทั้งควรประยุกต์ใช้ข้อมูลด้านเศรษฐกิจที่ดินตามเขตความเหมาะสมที่ได้ เพื่อวิเคราะห์ต้นทุนผลตอบแทนและคาดการณ์ผลผลิตเบื้องต้น เพื่อเสนอทางเลือกในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและอื่น ๆ

๔. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- ๑) เกษตรกรหรือเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานได้
- ๒) ภาครัฐสามารถวางแผนพัฒนาอย่างเป็นระบบตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำให้เกิดดุลยภาพด้านอุปสงค์ (Demand) และอุปทาน (Supply) และจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายและมาตรการสนับสนุนในการปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตพืชเศรษฐกิจ
- ๓) เกษตรกรสามารถวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับเขตความเหมาะสมของที่ดิน เพื่อจะได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสม เพิ่มประสิทธิภาพ ลดต้นทุนการผลิต เพิ่มโอกาสในการแข่งขัน และผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

๕. ตัวชี้วัดความสำเร็จ

- ๑) หน่วยงานมีแนวทางการบริหารจัดการเขตความเหมาะสมสำหรับพืชเศรษฐกิจในส่วนของเกษตรกรอย่างน้อย ๑ แนวทาง
- ๒) ผลของการดำเนินการตามแนวทางการบริหารจัดการเขตความเหมาะสมสำหรับพืชเศรษฐกิจในส่วนของเกษตรกร สามารถวัดความสำเร็จได้ ๓ ด้าน (ด้านเศรษฐกิจ: ได้ชุดฐานข้อมูลต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกพืชเศรษฐกิจสำคัญในระดับพื้นที่ , ด้านเกษตรกร: เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น และด้านสิ่งแวดล้อม: จำนวนพื้นที่เกษตรกรได้รับการบริหารจัดการ)

 (ลงชื่อ) ..... (ผู้ขอประเมิน)
 (นายสุภัทรชัย โอสารกิจกุลชัย)
 (ตำแหน่ง) เศรษฐกรชำนาญการพิเศษ
 (วันที่) ๒๕ / กรกฎาคม / ๒๕๖๖